

TAUSTATIEDOT

Vastaajatahon virallinen nimi
Vastauksen kirjanneen henkilön nimi
Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot
Lausuntopyyntöön käsittelypäivämäärä toimitilimessä
Toimielimen nimi

Onko vastaaja*

kunta
sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
sairaanhoidopiiri
maakunnan liitto
muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin
valtion viranomaisen
järjestö
yksityinen palveluntuottaja
joku muu

Kysymykset

Kysymyksiä valinnanvapauslain tavoitteista

Kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen tavoitteena on kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä hillitä palveluista aiheutuvien kustannuksien kasvua 3 miljardilla eurolla vuoteen 2029 mennessä. Valinnanvapauslain tarkoituksena on edistää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia valita palveluntuottaja, parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua sekä vahvistaa palvelujärjestelmän kannusteita kustannusvaikuttavaan toimintaan ja jatkuvaan kehittämiseen.

1. Voidaanko ehdotetulla valinnanvapauslailla osaltaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Esitetyt muutokset valinnanvapausmalliin eivät vielä ole riittäviä turvaamaan uudistuksen alkuperäisiä päätavoitteita, joihin kuuluvat myös väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen sekä palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden parantaminen. Hyvinvointierot voivat uudistuksen myötä tällä mallilla jopa kasvaa niin alueellisesti kuin väestöryhmien välillä. Pienten maakuntien on vaikea selvittää lakisäätöistä tehtävistä, eli kansalaiset todennäköisesti saavat niissä huonompaa palvelua kuin vauraammassa maakunnissa.

Esitetyt linjaukset valinnanvapaudesta eriyttäisivät palveluja ja väestöä sote-alueiden sisällä. Linjausten myötä yrityksille avautuisi mahdollisuus valikoida asiakkaansa esimerkiksi kohdentamalla markkinointia vähän palveluita tarvitsevaan kansanosaan, vaikkapa työterveyshuollon asiakkaisiin. Näitä asiakkaita voidaan houkutella tarjoamalla ylimääräisiä palveluita ja parempaa laatua. Esillä ei ole ollut uskottavia keinoja tämän niin sanotun kermankuorinnan estämiseksi. Terveen väestönosan ylihoitamisen vaara on myös ilmeinen. Samalla palvelujen taso eriytyy siten, että eniten palvelua tarvitsevat saavatkin niitä yhä vähemmän. He ohjautuisivat edelleen julkiselta omistuspohjalta tuotettuihin palveluihin. Kannattamme valinnanvapauden lisäämistä asiakassetelijärjestelmää laajentamalla siten, että maakunta voi harkintansa mukaan ottaa asiakaseteleitä käyttöön. Emme kannata subjektiivista oikeutta asiakasseteliin.

2. Edistääkö valinnanvapauslakiluonnos tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnanvapaus lisääntyy heillä, jotka pystyvät valvomaan etujaan ja hakemaan aktiivisesti parempia palveluita. Tarvitaan paljon palveluohjausta, jotta pääosa asiakkaista voisi vaikuttaa omiin palveluihinsa tarpeidensa mukaisesti. Henkilökohtainen budjetti lisää paljon palveluja käyttävien vaikutusmahdollisuuksia tarvitsemiinsa palveluihin edellyttäen, että henkilökohtainen budjetti resursoidaan riittävästi. Asiakkaan vaikutusmahdollisuuksien kannalta haastavimpia ovat alueet, joille uudistuksen myötä muodostuu yksityinen monopoli.

3. Antaako lakiluonnos asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Niiltä osin kuin valinnanvapaus aidosti tapahtuu, mahdollisuudet hakeutua omaan tilanteeseen sopivaan palveluun paranevat. Ongelmana kuitenkin on, että asiantuntijoiden mukaan riittävä palveluvalikoima, joka takaisi valinnanvapauden, toteutuisi vain murto-osassa maakuntia (5/18). Lisäksi vahvojen maakuntien sisällä osa väestöstä ei käytännössä pystyisi valitsemaan. Tarvitaan riittävästi tietoa eri palveluista ja riittävästi ymmärrystä omasta tilanteesta, jotta pystyy hakeutumaan sopivaan palveluun. Lisäksi on syytä mainita, että oman mielen mukaiseen palveluun hakeutuminen ei aina ole potilaan edun mukaista. On erittäin tärkeää, että

hoitopäätökset myös tulevaisuudessa tehdään ensisijaisesti ammattitaitoisen lääketieteellisen arvion perusteella, ei potilaiden vaatimusten mukaan.

4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko lakiluonnoksen perusteella asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluja?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kannatamme henkilökohtainen budjetoinnin edistämistä. Kaavailtu malli asiakassuunnitelman laatimisesta ja palvelutarpeen arvioinnista ovat kannatettavia. Haastetta näemme erityisesti siinä, miten pienet palveluntuottajat ja kolmannen sektorin toimijat saadaan sujuvasti mukaan palvelutarjontaan. Henkilökohtaisen budjetin riittävä mitoitus on keskeinen tekijä riittävien yhteen sovitettujen palvelujen saamiseksi.

5. Turvaako lakiluonnos palvelujen horisontaalisen ja vertikaalisen integraation?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Pirstoutuva tuottajakenttä vähentää sekä horisontaalisen että vertikaalisen integraation mahdollisuuksia. Mikäli asiakassetelin avaaminen tapahtuisi hallitusti maakunnan harkinnan pohjalta, integraatiota voitaisiin samalla edistää. Pidämme perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon integraatiota uudistuksen keskeisimpänä tavoitteena. Integraation kautta olisi mahdollisuus sujuvoittaa hoitoketjuja ja vahvistaa asiakaslähtöisesti perusterveydenhuoltoa, muita peruspalveluja sekä ennaltaehkäiseviä, hyvinvointia vahvistavia toimenpiteitä, ja siten saada säästöjä raskaammista palveluista, kuten laitoshoidosta sekä erikoissairaanhoidosta.

Iso kysymys on tietojärjestelmien toimivuus. Mikäli tietojärjestelmät eivät ole kunnossa uudistuksen alkaessa, tilanne voi olla jopa hengenvaarallinen paljon palveluja tarvitsevalle ihmiselle. Potilas- ja asiakastietojen on kuljettava turvallisesti, myös tietoturvakysymykset huomioiden. On varmistettava, että potilastiedot eivät joudu väärin käsiin. Kovin montaa erilaista tietojärjestelmää ei ole syytä rakentaa, vaan erilaisten tietojärjestelmien on kyettävä keskustelemaan keskenään ja niiden välisten rajapintojen on oltava avoimia. Tietojärjestelmien ei pidä sitoa pitkäksi aikaa niitä toimittaviin yrityksiin, eikä muodostua niille jatkuviksi rahastusvälineiksi. Myös asiakkaan on saatava kaikki sairaanhoidossa kertyneet tiedot tarvittaessa käyttöönsä, kuten saadut geneettiset tiedot, rokotukset ja erilaisten aiempien sairauksiensa ja vammojensa hoitopolut.

Hallinnollisesti on olennaista rakentaa tietojärjestelmä, joka seuraa kunkin hoitoyksikön hoidon vaikuttavuutta ja antaa riittävää vertailutietoa eri hoitoyksiköiden seurantaan, valvontaan ja arviointiin. Vasta hoitoyksiköiden laadun, kustannustehokkuuden ja hoidon tuloksellisuuden selvittämisen seurannan tuloksena voivat myös asiakkaat saada objektiivisia kriteerejä hoitopaikan valinnan pohjaksi.

6. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnan järjestämisvastuu sisältyy esitysluonnokseen. Maakunnan järjestämisvastuun hyvä hallittu toteuttaminen vaatii laajaa asiantuntemusta maakunnan päättäjiltä ja viranhaltijoilta. Järjestämisvastuun kannalta keskeistä on, muodostuuko alueellisia yksityisiä monopoleja, jotka kaventavat todellisia maakunnan vaikutusmahdollisuuksia. Esitysluonnoksen malli mahdollistaa alueelliset yksityiset monopolit.

7. Edistääkö lakiluonnos toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Niillä alueilla, joihin muodostuu riittävä palvelutarjonta, uusia innovaatioita ja toimintatapoja oletettavasti syntyy. Tekniikan kehittyessä tekoälyn ja robottien käyttö yleistynee myös terveydenhuollossa, mikä johtanee totuttuihin toimintatapoihin nähden mullistaviinkin innovaatioihin, jotka on syytä saada yleiseen käyttöön kustannuskehityksen hillitsemiseksi. Erilaisia kehon toimintoja mittaavien, seuraavien ja analysoivien laitteiden yleistyessä on syytä kiinnittää erityistä huomiota niiden tuoman tiedon ja saadun genomitiedon yhdistämiseen ja tehokkaaseen käyttöön yksilölle sopivan hoidon löytämiseksi.

8. Antaako valinnanvapauslakiluonnos yhdessä muun maakunta- ja sote-uudistuksen kanssa riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Perusterveydenhuollon asiakasseteli lisää palvelujen kysyntää. Tämä on todettu paikkakunnilla, joissa on aiemmin toteutettu laaja perusterveydenhuollon asiakasseteli (esim. Hämeenlinna 18 000 asukasta). Lisäksi valinnanvapausmalli pirstoo tuottajakentän ja sen myötä jättää edelleen voimaan osaoptimoinnin kannattavuuden. Siinä missä kunta siirsi potilaat mahdollisimman pian erikoissairaanhoidon, sama tapahtuu jatkossa yritysten toimesta. Kokonaisvastuuta ei edelleenkään saada saman katon alle. Näiltä osin uudistuksesta voi odottaa lisäkustannuksia, ei säästöjä.

On kuitenkin todettava, että palvelujen eriytyminen sosiaaliluokittain voi tulevaisuudessa helpottaa leikkausten tekemistä julkiselta omistuspohjalta tuotettujen sosiaali- ja terveystalvelujen laadusta ja saatavuudesta, sillä omista oikeuksistaan vahvasti huolta pitävän väestöosan terveydenhuolto järjestetään toisaalla ja paremmin. Näin ollen esimerkiksi huonompiosaisten viesti sote-palvelujen tasosta kuuluu yhä heikommin ja päättyy harvemmin päättäjien korviin. Tämä ei kuitenkaan ole hyväksyttävä kehityssuunta.

Kristillisdemokraattien ajatus keinoista, joilla säästöjä tavoitellaan, on päinvastainen. Pidämme vahvasti kiinni jokaisen ihmisen yhtäläisestä ihmisarvosta sekä edellytämme, että jokainen ihminen kohdataan myös sote-palveluissa ihmisarvoisella tavalla. Ajatuksemme on, että hyvinvointia vahvistaviin, ennaltaehkäiseviin ja oikein ajoitettuuihin palveluihin panostaminen tuo tavoitellut säästöt. Kannatamme sote-uudistuksen irrottamista maakuntaudistuksesta.

Kysymyksiä lakiluonnoksen yksityiskohdista

9. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalveluista.

9a. Turvaavatko maakunnan liikelaitoksen suoran valinnan palvelujen tuotantoa koskevat säännökset (mm. 16 §) palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kaikissa olosuhteissa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Julkisella vallalla säilyy velvollisuus turvata jokaiselle yhdenvertaiset ja riittävät sosiaali- ja terveystalvelut. Osa maakunnista on jäämässä väestöpohjaltaan pieniksi ja samoissa maakunnissa myös yksityisten palveluntuottajien kiinnostus voi olla vähäistä. Ongelmia voi tulla myös henkilöstön rekrytoinnissa. Palvelujen saatavuuteen voi tulla ongelmia, mikäli maakunnan alueella palveluntuotannosta vastaa merkittävilta osilta yritys, joka ajautuu konkurssiin. Maakunnan on esitysluonnoksen pohjalta haastavaa varautua tällaisiin tilanteisiin. Pahimmassa tapauksessa ihmisten henkeen ja terveyteen kohdistuu vakava vaara.

9b. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty sote-keskuksen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

- a. liian laaja
- b. sopiva X
- c. liian suppea

Vapaamuotoiset huomiot

Vaikka sote-uudistuksen muoto vielä muuttuisikin, on kannatettavaa, että perusterveydenhuoltoa vahvistetaan tuomalla sote-keskuksiin tiettyjä erikoissairaanhoidon palveluja (sisätaudit, lastentaudit, geriatria, silmätaudit). Haasteena on erityisesti geriatrien ja muiden specialistien riittävyys.

9c. Onko lakiluonnoksen 18 §:ssä säädetty suunhoidon yksikköjen lakisääteinen palveluvalikoima sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

- a. liian laaja
- b. sopiva X
- c. liian suppea

Vapaamuotoiset huomiot

Suunhoidon korvausmallista kommentti kohdassa 16b.

9d. Onko lakiluonnoksen 18 § sote-keskuksen suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat palvelut?

Esitys vaatii tarkennuksia ainakin kotisairaanhoidon lääkäri- ja fysioterapiapalvelujen osalta. Järjestetäänkö palvelut asiakassetelillä, sote-keskuksen palveluna vai maakunnan liikelaitoksen palveluna?

9e. Onko lakiluonnoksen 18 § suunhoidon suoran valinnan palveluista riittävän selkeä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnan palvelujen piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin muihin kuin suoran valinnan palveluihin?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Jos ei, niin miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla määritellään tarkemmin suunhoidon yksiköissä tuotettavat palvelut?

9f. Ovatko säännökset (mm. 18 § ja 37 §) sosiaalihuollon osalta tarkoituksenmukaisia ja riittäviä?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Esitysluonnoksen mukaan maakunnan liikelaitoksella on oltava sosiaalityöntekijöistä ja muista sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä muodostettu, sote-keskusten yhteydessä joustavasti työskentelevä ryhmä. Tämä on kannatettavaa. Huolena kuitenkin on pätevien sosiaalityöntekijöiden riittävyys. Jo tällä hetkellä eri puolilla Suomea kärsitään vaikeasta sosiaalityöntekijäpuutteesta. Miten sote-keskuksiin riittää sosiaalityöntekijöitä?

10. **Lakiluonnoksen 4 luvussa** säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos.

10a. Antaako lakiluonnoksen 21 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitos?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Säännökset antavat mahdollisuuden. Tärkeää on huolehtia, että myös käytännössä esimerkiksi iäkkäämpi väestö saa riittävästi ohjausta, jotta myös heidän kohdallaan valinnanvapaus toteutuu.

10b. Entä antaako lakiluonnoksen 22 ja 23 § asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita liikelaitoksen palveluyksikkö/yksiköt?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakkaan valinnanvapaus lisääntyy alueilla, joilla on useampia palveluntarjoajia. Riittävä neuvonta ja opastus ovat tärkeitä, jotta valinnan pohjaksi on käytettävissä tietoa. Pienten toimijoiden on vaikea kilpailla suurten terveysyritysten kanssa palvelujensa markkinoimisessa. Julkisen neuvontapalvelun rooli on keskeinen, jotta palveluvalikoima säilyy aidosti laajana.

11. **Lakiluonnoksen 5 luvussa** säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä.

11a. Onko lakiluonnoksen 24 §:ssä säädetty asiakasseteli sisällöltään ja laajuudeltaan tarkoituksenmukainen?

- a. liian laaja X
- b. sopiva
- c. liian suppea

Vapaamuotoiset huomiot

Eryteisesti erikoissairaanhoidon ja päivystyksen suhteen on suuri vaara, ettei maakunta pysty turvaamaan riittäviä palveluja, mikäli uudistus toteutuu. Pitkällä aikavälillä sairaaloiden tuotannon siirtyminen yksityisille toimijoille haittaisi erikoislääkärien koulutusta. Yliopistosairaaloiden keskeinen tehtävä eli tutkimus ja opetus vaarantuisivat osajien ja potilasmäärän vähentyessä.

11b. Onko maakunnan liikelaitoksella 24 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjen rajausten perusteella edellytykset turvata riittävät palvelut kustannustehokkaalla tavalla?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiehdotuksen mukaan maakunta voi rajata asiakassetelin käyttöä sellaisissa palveluissa, joissa sen käyttöönotto voi vaarantaa maakunnan liikelaitoksen toiminnan ja päivystysvalmiuden. Julkisen terveydenhuollon päivystystoiminnan osalta esitysluonnos johtaisi siihen, että maakunnalla on velvollisuus pitää yllä päivystystoimintaa ja henkilöstöä, mutta yksityiset toimijat voivat samanaikaisesti tuottaa päällekkäistä palvelua. Päällekkäiset toiminnot tarkoittavat päällekkäisiä kustannuksia sekä huolta ammattitaitoisesta henkilökunnan riittävydestä.

11c. Onko lakiluonnoksen 24 §:n sääntely riittävä erikoissairaanhoidon valtakunnallisen ja alueellisen palvelujärjestelmän turvaamisen näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Erikoissairaanhoidon asiakassetelin pitäisi olla maakunnan omassa harkinnassa. Ehdotamme, että lähtökohtaoletuksena erikoissairaanhoidon asiakasseteliä ei ole, mutta maakunta voisi harkintansa mukaan ottaa asiakasaseteleitä käyttöön.

11d. Ovatko asiakasseteliä koskevat säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä

- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Niillä alueilla ja niissä väestöryhmissä, joissa valinnanvapaus toteutuu, asiakkaan asema ja oikeudet vahvistuvat. Näillä alueilla selkeän sääntelyn ja riittävän opastuksen tärkeys korostuu, jotta valinnanvapaus toteutuu yhdenvertaisesti myös heikommassa asemassa olevien kohdalla. Lakiesitys mahdollistaa kuitenkin yksityisten alueellisten monopolien muodostumisen, mikä on erityisen ongelmallista asiakkaan oikeuksien näkökulmasta. Yksityisen monopolin takaa puuttuu demokraattinen päätöksenteko, joka julkisen monopolin takana on.

11e. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämistä vastuun toteuttamisen näkökulmasta?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Esitysluonnoksessa maakunta voi päätöksellään rajoittaa asiakassetelin käyttöä, eli lähtökohta oletuksena on asiakassetelien laaja käyttöönotto, jota maakunta voi rajoittaa. Käytännössä rajoitusten asettaminen tarkoittaa uusien vastuiden kanssa aloittavalle maakunnalle merkittävää hallinnollista ponnistusta heti aluksi. Olisi tarkoituksenmukaista, että asiakassetelit otettaisiin maakunnan päätöksellä käyttöön, jolloin valinnanvapautta voidaan lisätä asteittain, harkitusti ja hallitusti.

12. **Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin** henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Henkilökohtainen budjetti on kannatettava uudistus, joka lisää runsaasti palveluja tarvitsevien päätösvaltaa oman arkensa keskeisistä palveluista. Esimerkiksi vammaisen ihmisen kohdalla itsemääräämisoikeuden vahvistaminen on tärkeää. Henkilökohtaisen budjetin riittävästä resursoinnista on pidettävä huolta. Oleellista on, että esitysluonnoksen mukaisesti henkilökohtaisesta budjetista on mahdollista myös kieltäytyä, mikäli asiakas niin tahtoo tai hän ei ole tuettunakaan kykenevä hankkimaan tarvitsemiensa palveluita. Tällöin maakunnan liikelaitos

vastaa palvelujen tuottamisesta. Pienten palveluntuottajien ja kolmannen sektorin toimijoiden tuottamien palvelujen säilyminen palveluvalikoimassa on turvattava.

13. **Lakiluonnoksen 7 luvussa** säädettäisiin asiakkaan neuvonnasta ja ohjauksesta sekä palvelutarpeen arvioinnista. Lisäksi lakiluonnoksen 5 §:ssä säädettäisiin asiakkaalle tehtävästä yhdestä asiakassuunnitelmasta. Turvaavatko säännökset riittävän hyvin asiakkaan oikeudet sekä palvelujen toteuttamisen asiakkaan tarpeita vastaavasti?

- a. kyllä X
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnan liikelaitoksen vastuu asiakassuunnitelman teosta on keskeinen. Asiakkaan oikeuksien ja asiakkaan tarpeita vastaavien palvelujen toteutumisen turvaamiseksi on tärkeää, että asiakassuunnitelmaa tehtäessä asiakkaan tarpeet ja tilanne huomioidaan riittävän kokonaisvaltaisesti.

14. **Lakiluonnoksen 8 luvussa** säädettäisiin palveluntuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä.

14a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä lakiluonnoksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Yhteinen palveluntuottajarekisteri on tarkoituksenmukainen. Uudistuksessa on taattava, että pienemmät toimijat ovat suurten kanssa tasaveroisessa asemassa hakeutuessaan hyväksymismenettelyn piiriin. Pienet yritykset ja kolmannen sektorin toimijat tarvitsevat tähän erityistä tukea, sillä ne eivät pääosin ole mukana valtakunnallisessa Kanta-palvelussa. Sähköisen reseptijärjestelmän käyttöönoton yhteydessä havaitut haasteet on syytä ottaa huomioon valmistelussa. Yhdenvertaisuus ei toteudu automaattisesti, vaan vaatii resursseja, tukea ja lisäksi hyvin selkeitä kriteerejä pienten palveluntuottajien mukaantulon varmistamiseksi.

14b. Varmistaako hallintopäätöstä ja ehtojen asettamista koskeva sääntely (42 §) riittävät mahdollisuudet maakunnan järjestämisvastuun toteuttamiseen.

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Uudistuksen onnistumisen kannalta keskeistä on, miten maakunta onnistuu asettamaan laatuksiteerit ja ehdot palveluntuottajille sekä selkeät vastuut ja toimivat valvontamekanismit. Lisäksi palveluntuottajille tarvitaan ohjausta kriteerien ja ehtojen tulkintaan.

14c. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä lakiluonnoksentavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa X

Vapaamuotoiset huomiot

[Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.](#)

15. **Lakiluonnoksen 9 luvussa** säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palveluntuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset lakiluonnoksentavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Palvelujen laadun ja saatavuuden turvaamiseksi on selvää, että tarvitaan selkeät velvoitteet. Kiinnitämme lainvalmistelijan huomiota hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen resursointiin sekä integraation toteuttamiseen kirjavassa tuottajakentässä. Kuka viime kädessä kantaa vastuun sujuvista palveluketjuista sekä ennaltaehkäisevistä palveluista? Nämä ovat perinteisesti olleet sote-palveluissa ”ei kenenkään vastuulla” ja sote-uudistuksen oli tarkoitus tuoda ratkaisu ongelmaan. Näyttää kuitenkin siltä, että epäselvä vastuunjako tulee edelleen jatkumaan. On olennaisen tärkeää huolehtia, ettei asiakas putoa hoitoketjuista ja että erityistä tukea tarvitsevat vastuullisesti hoidetaan oikean palvelun piiriin.

16. **Lakiluonnoksen 10 luvussa** säädettäisiin palveluntuottajalle suoritettavista korvauksista.

16a. Ottavatko sote-keskuksen kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat tekijät riittävästi huomioon asiakkaiden erilaiset palvelutarpeet ja niiden aiheuttamat kustannukset?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin

- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakunnat oletettavasti eriytyvät korvausmallista johtuen, mikä heikentää kansalaisten alueellista yhdenvertaisuutta. Pienten maakuntien on vaikea selvittää lakisääteisistä tehtävistä, eli kansalaiset todennäköisesti saavat niissä huonompaa palvelua kuin vauraammassa maakunnissa.

Kapitaatiokorvaus kannustaa valikoimaan asiakaskuntaa, jolloin syntyy sekä terveen väestönosan ylihoitamista että enemmän palveluja tarvitsevien aliohoitamista. Myös vaikutusarvioissa mainitaan kermankuorinnan sekä ns. pyöröovi-ilmiön riskit. Yksityinen toimija voi säästää kustannuksia siirtämällä potilaan hyvin nopeasti eteenpäin maakunnan liikelaitoksen hoidettavaksi.

16b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Suun terveydenhuollon osalta kannattaisi aloittaa suoritepohjaisella hinnoittelulla, josta ajan myötä voitaisiin siirtyä hoidon vaikuttavuuteen perustuviin mittareihin. Suun terveydenhuolto poikkeaa luonteeltaan muusta terveydenhuollosta, sillä se perustuu hyvin vahvasti toimenpiteiden suorittamiseen. Kapitaatiopohjainen 50/50-korvausmalli soveltuu siksi huonosti käytettäväksi suun terveydenhuollossa, koska hoidon tarpeen vaihtelu väestöryhmien välillä ja potilaskohtaisesti on suurta. Kapitaatiokorvauksen käytöstä ei juuri ole maailmalta kokemusta. Se toisi erityisesti pienille tuottajille liian suuren riskin ja pitäisi mukanaan kannusteet välttää suurihoitoisia potilaita – juuri niitä, joiden kohdalla terveyserot ovat suuria. Se käytännössä uhkaa johtaa huonoon palvelutasoon julkisin varoin tuetussa suun terveydenhuollossa ja siten puhtaasti yksityisten palvelujen kysynnän kasvuun. Tämä taas lisää terveyseroja suuterveydessä eri väestöryhmien kesken.

16c. Turvaavatko säännökset maakunnan liikelaitoksen sote-keskukselle ja yksityisen sote-keskukselle yhdenvertaiset toimintaedellytykset?

- a. kyllä X
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Emme aseta tätä kovin keskeiseksi tavoitteeksi uudistukselle. Uudistuksen keskeiset tavoitteet ovat 1) lisätä palvelujen yhdenvertaisuutta, 2) luoda sujuvat hoitoketjut perusterveydenhuollon ja

erikoissairaanhoidon integraation kautta ja 3) tuottaa 3 miljardin euron säästövaikutus. Näitä tavoitteita esitysluonnos ei toteuta.

17. Lakiluonnoksen 12 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta.

17a. Turvaavatko 85 §:n mukaiset asiakasseteliä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Esitetty vaiheistus on tarkoituksenmukainen. Tosin emme kannata sitä lähtökohta oletusta, että maakunnat veloitetaan ottamaan asiakassetelit laajasti käyttöön, elleivät aseta rajoituksia. Esitämme, että asiakassetelit otetaan käyttöön maakunnan päätöksillä.

17b. Turvaavatko 86 ja 88 §:n mukaiset sote-keskusta koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

On kannatettavaa, että asiakkaat, jotka eivät tee valintaa, jäävät kahdeksi vuodeksi automaattisesti maakunnan liikelaitoksen asiakkaiksi. Asiakkaalle jää aikaa tehdä valinta ja maakunnalle aikaa sopeutua muutokseen.

17c. Turvaavatko 87 ja 89 §:n mukaiset suunhoidon yksiköitä koskevat siirtymäsäännökset palvelujen saatavuuden siirtymävaiheessa?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Suunhoidon yksiköt aloittaisivat vuonna 2022, mikä tuo maakunnille aikaa varautua muutokseen oman toimintansa osalta. Samoin asiakkaiden tiedottamiseen, neuvontaan ja ohjaukseen jää riittävästi aikaa.

17d. Turvaako esitys sosiaali- ja terveystalouden yksityisten tuottajien toimintaedellytykset?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin X
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Se turvaa ennen kaikkea ja erityisen vahvasti suurten yritysten toimintaedellytykset, mikä ei ole kansalaisten etu. Suurena riskinä on, että sote-palvelujen hinta nousee rajusti muutaman vuoden päästä, kun pienemmät toimijat ovat karsiutuneet pois palvelutuotannosta. Esitysluonnos antaa vahvat edellytykset yksityisten alueellisten monopolien muodostumiselle.

17e. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajina?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin
- c. ei pääosin
- d. ei X
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Esitysluonnos antaa vahvat edellytykset yksityisten alueellisten monopolien muodostumiselle. Pienempien yritysten ja järjestöjen pitää pystyä jatkossakin olemaan mukana palvelutuotannossa, eli asiakasseteli on toteutettava niin, että se myös käytännössä on mahdollista, eivätkä esim. tietojärjestelmään liittymisestä vaadittavat kulut tai muut vaatimukset nouse tasolle, joka karsii pieniä palveluntuottajia pois. Tältä osin lakiesitystä on vielä täsmennettävä. Pienten yritysten ja kolmannen sektorin palveluntuotanto vaarantuu tai estyy myös alueilla, joihin muodostuu hyvin vahva yksityinen toimija tai yksityinen monopoli. Kapitaatiokorvauksen käyttö suun terveydenhuollossa toisi erityisesti pienille tuottajille liian suuren riskin ja pitäisi mukanaan kannusteet välttää suurihoitoisia potilaita – juuri niitä, joiden kohdalla terveyserot ovat suuria.

18. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

- a. kyllä
- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Vaikutusarvio on kattava ja tuo esille monia tässä lausunnossa mainittuja riskejä ja huolenaiheita. Vaikutusarvion tekemistä vaikuttaa kaavailun uudistuksen omalaatuisuus, jolloin aiempaa kokempohjaa ja esimerkiksi kansainvälisen vertailun pohjaksi riittäviä esimerkkejä vastaavista malleista ei ole. Uudistuksen vaiheittainen eteneminen on hyvä ratkaisu ja helpottaa arvioinnin ja

korjausliikkeiden tekemistä uudistuksen edetessä. Niitä osin kuin riskit tiedostetaan, niihin on reagoitava ennakoivasti lakiesitystä muuttaen. Hyväkään vaikutusarvio ei ole hyödyllinen, ellei siitä tehdä johtopäätöksiä lain jatkovalmisteluun.

19. Miten arvioisitte uudistuksen vaikuttavan oman organisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Valinnanvapauslainsäädännön osalta sote-uudistuksella ei ole merkittäviä vaikutuksia Kristillisdemokraattien puolueorganisaatiolle.

20. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta

Esitysluonnos koskee valinnanvapauslainsäädäntöä, mutta tässä yhteydessä lausumme myös uudistuksen kokonaisuudesta seuraavaa: Maakuntauudistus on syytä irrottaa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta ja toteuttaa uudistus sosiaali- ja terveydenhuollon ehdoilla. Sote-alueiden lukumäärä on määritettävä palvelujen kautta asiantuntijanäkemyksiä kuunnellen. Viime hallituskauden lopulla hahmoteltu viiden sote-alueen malli olisi edelleen käytettävissä. Esille nousseet perustuslailliset ongelmat olisivat helposti ratkaistavissa toteuttamalla vaalit ja ohjaamalla rahoitus suoraan viidelle alueelle. Viiden alueen mallissa integraation ja tietojärjestelmien yhteensopivuuden tuomat hyödyt olisivat ilmeiset. Hoitoketjut voitaisiin tehdä lähtökohtaisesti sujuviksi ja palvelujen painopistettä siirtää perustason ennaltaehkäiseviin palveluihin. Kaupungit ja sairaanhoitopiirit voisivat edelleen tuottaa palveluita, mutta nämä palvelut koordinoitaisiin osaksi suurempaa hallinnollista kokonaisuutta.

Viiden sote-alueen malli olisi hallinnoltaan merkittävästi kevyempi kuin raskas maakuntamalli. Raskas hallinnollinen rakenne on vaikea purkaa jälkikäteen, ja siksi uutta raskasta hallintoa ei kannata rakentaa. Hallinnon keskittämisen vastapainona tarvittaisiin hajautettuja palveluita. Valinnanvapautta lisättäisiin hallitusti asiakassetelien kautta, joihin ei sovellettaisi subjektiivista oikeutta, vaan sote-alueen omaa harkintaa.

KD:n mukaan maassamme on toteutettava sote-uudistus, joka täyttää seuraavat tavoitteet: 1) asiakaslähtöiset, sujuvat palveluketjut perusterveydenhuollon, erikoissairanhoidon ja sosiaalipalvelujen integraation kautta ja painopisteen siirtyminen kevyempiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin, 2) kansalaisten yhdenvertaisuus palveluiden saatavuudessa sekä 3) kolmen miljardin euron säästöt kulujen kasvusta vuoteen 2029 mennessä.

21. Yksilöidyt muutosehdotukset lakiluonnokseen [Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.](#)